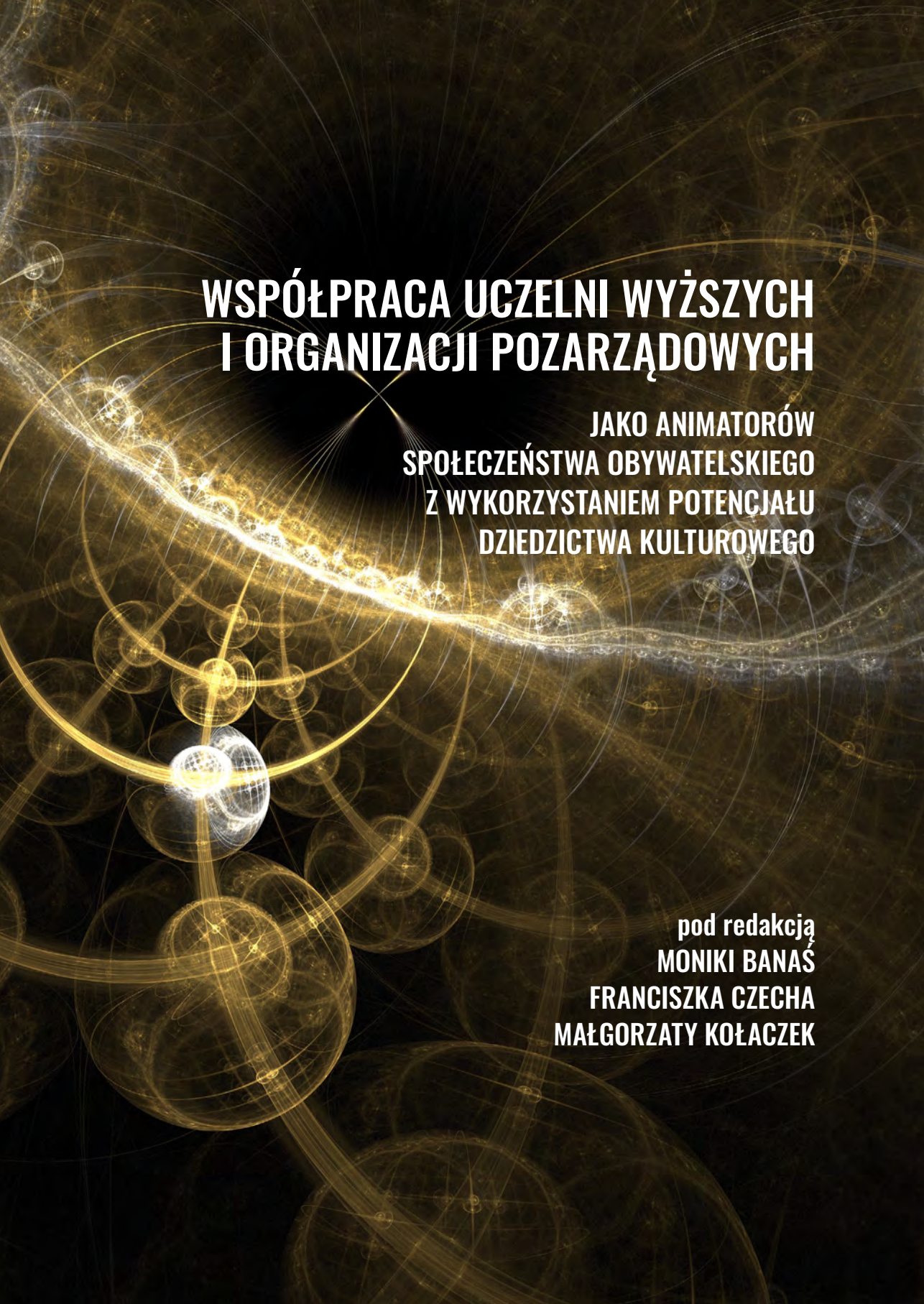

The background is a complex, abstract composition of golden-yellow lines and spheres on a dark, almost black, field. The lines form various circular and elliptical orbits, some of which intersect. There are numerous small, glowing spheres scattered throughout, and a few larger, more prominent ones. One sphere in the lower-left quadrant is particularly detailed, showing a grid-like structure. The overall effect is one of dynamic energy and interconnectedness, reminiscent of a celestial map or a complex network diagram.

WSPÓŁPRACA UCZELNI WYŻSZYCH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

**JAKO ANIMATORÓW
SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO
Z WYKORZYSTANIEM POTENCJAŁU
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

**pod redakcją
MONIKI BANAŚ
FRANCISZKA CZECHA
MAŁGORZATY KOŁACZEK**

WSPÓŁPRACA UCZELNI WYŻSZYCH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

**jako animatorów
społeczeństwa obywatelskiego
z wykorzystaniem potencjału
dziedzictwa kulturowego**

**pod redakcją
MONIKI BANAŚ
FRANCISZKA CZECHA
MAŁGORZATY KOŁACZEK**

Kraków 2019

Copyright by autorzy poszczególnych tekstów and Instytut Studiów
Międzykulturowych, Wydział Studiów Międzynarodowych
i Politycznych – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Kraków 2019

Recenzent
prof. dr hab. Emil Orzechowski

Opracowanie redakcyjne
Magdalena Kusak

Publikacja finansowana w ramach programu
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „DIALOG” w latach 2017–2019

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ISBN: 978-83-8138-152-9

KSIEGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87
e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:
<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
RADOSŁAW RYBKOWSKI	
Uniwersytet współpracujący.	
Nauka we współpracy ze społeczeństwem	11
MAGDALENA FURDZIK	
Trzeci sektor w Polsce –	
prawnie określony i społecznie niespełniony	29
ALEKSANDRA LIS	
Modele współpracy uniwersytetów	
z organizacjami pozarządowymi (NGO)	53
AGNIESZKA PACUT	
Przedsiębiorczość społeczna a szkoły wyższe –	
formy, obszary i wyzwania kooperacji	71
MARTA DU VALL	
Pozytywne implikacje wybranych europejskich koncepcji	
i programów jako czynnik wzmacniający społeczeństwo	
obywatelskie poprzez nacisk kładziony na międzysektorową	
współpracę organizacji pozarządowych i uczelni wyższych	103
RENATA HOŁDA	
Dziedzictwo kulturowe w aktywizacji	
społeczeństwa obywatelskiego	127

MARIOŁA PAWEŁKO	
Współpraca międzysektorowa uniwersytety – organizacje pozarządowe w świetle literatury przedmiotu	145
MAGDALENA CZECH	
Społeczeństwo obywatelskie – wielość perspektyw	159
MARTA HOFFMANN	
Współpraca międzysektorowa w perspektywie relacji uniwersytet – organizacje pozarządowe	177
FRANCISZEK CZECH	
Badania nad współpracą uczelni wyższych i organizacji pozarządowych. Stan badań i kwestie metodologiczne	191
ADAM ŻALIŃSKI	
Trzeci sektor jako partner uczelni wyższych w Polsce w opinii ekspertów	211
ANDRZEJ PORĘBSKI	
Szkolnictwo wyższe jako partner trzeciego sektora. Opinie ekspertów na temat sytuacji w Polsce	233
MONIKA BANAŚ	
Dobre praktyki współpracy szkół wyższych i organizacji pozarządowych na Słowacji	263
KAROLINA GOLEMO	
Współpraca organizacji pozarządowych i instytucji edukacyjnych w obszarze inicjatyw kulturalnych i społeczno-obywatelskich. Przypadek Portugalii	293
FRANCISZEK CZECH	
Dobre praktyki współpracy szkół wyższych i organizacji pozarządowych w Wielkiej Brytanii	331
MAŁGORZATA KOŁACZEK	
Trzeci sektor i szkolnictwo wyższe w Austrii – dobre praktyki współpracy międzysektorowej	359
MONIKA BANAŚ, FRANCISZEK CZECH, MAŁGORZATA KOŁACZEK	
Podsumowanie: trzecia misja uczelni i różne drogi jej realizacji	397

FRANCISZEK CZECH¹

UNIwersytet Jagielloński w Krakowie

BADANIA NAD WSPÓŁPRACĄ UCZELNI WYŻSZYCH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH. STAN BADAŃ I KWESTIE METODOLOGICZNE

Współczesne nauki społeczne nieustannie penetrują nowe zagadnienia oraz starają się ująć je w nowatorski sposób. Niemniej jednak wciąż okazuje się, że istnieją problemy pomijane albo takie, którym poświęca się znacznie mniej uwagi niż innym. Patrząc z najogólniejszej perspektywy, można dojść do wniosku, że częściej prowadzone są badania dotyczące jednostek bądź zbiorowości i całych klas przedmiotów, a rzadziej te dotyczące stosunków, relacji, współpracy, ale i konfliktów pomiędzy różnymi podmiotami. Oczywiście wśród olbrzymiej liczby prowadzonych obecnie badań można znaleźć przykłady badań nad różnego rodzaju relacjami. Przywołanego twierdzenia nie podważa również fakt, że istnieją całe zinstytucjonalizowane pola badań koncentrujące się na interakcjach różnych aktorów, takie jak stosunki międzynarodowe, międzynarodowe stosunki gospodarcze, relacje międzykulturowe czy w jakimś stopniu w ogóle socjologia oraz nauki polityczne. Warto natomiast zwrócić uwagę, że jeżeli już prowadzone są tego rodzaju badania, to dotyczą one częściej zinstytucjonalizowanych interakcji w ramach szerszej, zdefiniowanej całości albo interakcji między

¹ Dr; franciszek.czech@uj.edu.pl.

podmiotami tej samej klasy. Na tej zasadzie można znaleźć badania dotyczące stosunków między państwami albo między rywalizującymi na scenie politycznej w danym kraju partiami politycznymi czy przedsiębiorstwami konkurującymi na określonym rynku. Wciąż relatywnie rzadkie są natomiast międzysektorowe badania dotyczące wzajemnych relacji pomiędzy podmiotami różnego typu, zwłaszcza w sytuacji kiedy nie wytworzył się żaden system wyznaczający konwencjonalne ramy współpracy. Tak właśnie jest w wypadku badań nad współpracą uczelni wyższych z organizacjami pozarządowymi.

Zarówno w Polsce, jak i w innych krajach istnieje niezwykle obszerna literatura specjalistyczna dotycząca szkolnictwa wyższego z jednej strony oraz organizacji pozarządowych z drugiej. W pierwszym przypadku badania dotyczą najróżniejszych zagadnień, od rozważań nad przemianami funkcji i społecznej roli uniwersytetu, przez studia historyczne nad dziejami poszczególnych uczelni, po całościowe analizy polityk szkolnictwa wyższego i studia dotyczące zagadnień związanych z zarządzaniem z tą sferą edukacji². Podobnie wygląda sytuacja w wypadku badań nad organizacjami pozarządowymi. Można w tym obszarze znaleźć ogólne rozważania na temat znaczenia społeczeństwa obywatelskiego i współtworzących je organizacji, studia przypadków działalności wybranych organizacji trzeciego sektora czy badania tych podmiotów i ich środowiska prawnoinstytucjonalnego o charakterze aplikacyjnym³.

Stosunkowo niewielką część wszystkich badań na temat szkolnictwa wyższego stanowią studia poświęcone relacjom uczelni wyższych z innymi podmiotami. Dotyczą one głównie współpracy między uczelniami albo uczelni z przedsiębiorstwami. W polskiej literaturze przedmiotu nie było dotychczas całościowych, wieloaspektowych badań dotyczących współpracy uczelni wyższych z organizacjami pozarządowymi. Zagadnienie

² Wybrane badania z tego zakresu przywołane są w rozdziałach autorstwa Agnieszki Pacut i Radosława Rybkowskiego w niniejszym tomie.

³ Przegląd wybranych badań na ten temat można znaleźć w artykule Magdaleny Czech zamieszczonym w niniejszym tomie.

współpracy nie było ujmowane również od strony organizacji trzeciego sektora. Przegląd literatury przedmiotu pozwala stwierdzić, że analizy na ten temat miały zazwyczaj charakter przyczynkowski albo pojawiły się na marginesie głównego problemu badawczego. Wzrost popularności tego rodzaju prac miał miejsce w XXI wieku i wiązał się z ogólniejszymi trendami w pojmowaniu roli uniwersytetu, które czerpały z refleksji pedagogicznej i socjologicznej oraz rozwoju humanistycznego nurtu w naukach o zarządzaniu i koncepcji ekonomii społecznej.

Przykładem tego nurtu refleksji mogą być analizy Ewy Chmieleckiej, Marii Dudzikowej, Anny Koli, Krzysztofa Lei czy Barbary Minkiewicz⁴. Należy jednak zauważyć, że problem współpracy uczelnia – organizacja pozarządowa zazwyczaj ujmowany jest w polskiej literaturze przedmiotu z perspektywy normatywnej i autorzy raczej wypowiadają się na temat najlepszego modelu organizacji szkół wyższych i podają argumenty na rzecz wdrożenia określonej polityki edukacyjnej, niż badają stan faktyczny i przejawy współpracy. Cechą przywołanych analiz jest także to, że są one skoncentrowane na sektorze szkolnictwa wyższego i organizacje pozarządowe traktowane są w nich nie jako podmioty, od których decyzji też zależy jakość współpracy, lecz jako element otoczenia, którego funkcjonowanie definiuje założenie *ceteris paribus*.

Omawiany nurt refleksji przyczynił się do spopularyzowania w Polsce idei trzeciej misji uniwersytetu, zgodnie z którą oprócz funkcji badawczej i dydaktycznej szkoły wyższe mają jeszcze inne zadanie: powinny współpracować z otoczeniem społecznym, korzystając ze wzorców społecznej odpowiedzialności biznesu. Dyskusje nad taką wizją uczelni w pracach

⁴ Zob. np. E. Chmielecka, *Przemiany modelu uniwersytetu we współczesnej Europie*, [w:] *Współczesna cywilizacja Zachodu. Atuty i słabości*, red. J. Osiński, Warszawa 2010, s. 225–240; K. Leja, *Zarządzanie uczelnią. Koncepcje i współczesne wyzwania*, Warszawa 2003; K. Leja, *Uniwersytet organizacją służącą otoczeniu*, [w:] *Społeczna odpowiedzialność uczelni*, red. K. Leja, Gdańsk 2008, s. 57–70; *Uczelnie i ich otoczenie. Możliwości i formy współdziałania*, red. B. Minkiewicz, Warszawa 2003; M. Dudzikowa [et al.], *Oblicza kapitału społecznego uniwersytetu: diagnoza, interpretacje, konteksty*, Kraków 2013; A. Kola, K. Leja, *Rozszerzona trzecia misja uniwersytetu na przykładzie jego relacji z podmiotami trzeciego sektora*, „E-mentor” 2015, nr 4, s. 4–12.

specjalistycznych przyczyniły się w jakimś stopniu do stworzenia podstawy intelektualnej dla koordynowanej przez minister Barbarę Kudrycką reformy szkolnictwa wyższego, która przejmowała niektóre elementy opisanego nurtu myślenia, wprowadzając do systemu prawnego kategorię interesariuszy zewnętrznych uczelni (czyli między innymi przedsiębiorstw, ale i organizacji pozarządowych) jako podmiotów współpracujących. Z kolei zmiany sytuacji prawnej doprowadziły do pojawienia się w ostatniej dekadzie badań nad realizacją przez uczelnie zapisów o współpracy z interesariuszami. Przykładem takich analiz mogą być prace Agnieszki Piotrowskiej-Piątek⁵, w których perspektywa empiryczna przeważa nad normatywną, ale badania w dalszym ciągu koncentrują się na sytuacji uczelni, a nie na współpracy, i zajmują się szeroko rozumianymi interesariuszami (czyli także na przykład przedsiębiorstwami).

W wielu krajach badania dotyczące współpracy organizacji pozarządowych i uczelni wyższych wpisują się w opisany nurt i również zazwyczaj koncentrują się na uchwyceniu zagadnienia jedynie z perspektywy szkolnictwa wyższego oraz przyjmują perspektywę normatywną. Należy zresztą zaznaczyć, że taki paradygmat w Polsce ukształtował się pod wpływem prac publikowanych wcześniej na Zachodzie i rodzimi autorzy odwoływali się między innymi do propozycji intelektualnych takich badaczy jak Derek Bok czy Ronald Barnett⁶. W Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii,

⁵ Zob. A. Piotrowska-Piątek, *Relacje szkół wyższych z interesariuszami zewnętrznymi. Konwent jako organizacja pomostowa*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie” 2014, nr 76, s. 167–178; eadem, *Interesariusze zewnętrzni w misjach i strategiach rozwoju polskich uczelni*, „Edukacja” 2016, nr 1 (136), s. 129–141.

⁶ Zob. np. D. Bok, *Beyond the Ivory Tower. Social Responsibilities of the Modern Universities*, Cambridge 1982; R. Barnett, *The Future University*, New York 2012; por. A. Hart, D. Wolff, *Developing local ‘communities of practice’ through local community – university partnerships*, „Planning, Practice, Research” 2006, nr 1, s. 121–138; D. Barker, *The scholarship of engagement: a taxonomy of five emerging practices*, „Journal of Higher Education Outreach and Engagement” 2006, nr 9 (2), s. 123–137; E. Boyer, *The Scholarship of Engagement*, „Journal of Public Service & Outreach” 1996, nr 1, s. 11–20; M. Burawoy, *For Public Sociology*, „American Sociological Review” 2005, nr 70, s. 4–28; A. Zerai, *Models for Unity between Scholarship and Grassroots Activism*, „Critical Sociology” 2002, nr 28 (1–2), s. 201–216.

z których pochodzą przywołani akademicy, publikuje się stosunkowo dużo podobnych badań. W pierwszym przypadku może to wynikać z silnej pozycji społeczeństwa obywatelskiego i odmiennego modelu funkcjonowania uczelni, który zakłada ich większą niezależność od państwa i w ten sposób otwiera na współpracę z innymi partnerami. Natomiast w Wielkiej Brytanii, chociaż i tam istnieją długie tradycje współpracy szkół wyższych z otoczeniem społecznym, wyraźny wzrost zainteresowania tym tematem można dostrzec w ostatnich dwóch dekadach. Ma to związek z wprowadzeniem stosunkowo daleko idących systemowych rozwiązań aktywizujących współdziałanie szkolnictwa wyższego z trzecim sektorem – zostały one omówione w jednym z kolejnych rozdziałów. W tym kontekście problematyka współpracy międzysektorowej była podejmowana między innymi przez Duncana Greena, Marka Shucksmitha czy Carolyn Kagan i Johna Diamonda⁷. Należy też przywołać tutaj jeden z nielicznych międzynarodowych raportów na ten temat, który został przygotowany w ramach programu Socrates⁸. Z perspektywy polskiej tego rodzaju badania prowadzone za granicą mogą być źródłem inspiracji, dobrych praktyk oraz pełnić funkcję uwrażliwiającą, ale ze względu na różnice w środowisku instytucjonalno-prawnym pomiędzy poszczególnymi państwami w niewielkim stopniu są użyteczne jako źródło wiedzy diagnostycznej.

⁷ Zob. C. Kagan, J. Diamond, *University-Community Relations in the UK: Engaging Universities*, Cham 2019; D. Green, *The Academia-NGO Interface. Realising the Shared Potential*, [w:] *The Social Realities of Knowledge for Development*, red. J. Georgakakis, Brighton 2017, s. 20-31; M. Shucksmith, *InterAction: How Can Academics and the Third Sector Work Together to Influence Policy and Practice?*, Dunfermline 2016, www.carnegieuktrust.org.uk/carnegieuktrust/wp-content/uploads/sites/64/2016/04/LOW-RES-2578-Carnegie-Interaction.pdf (dostęp 15 IX 2019).

⁸ N. Aksit [et al.], *NGOs and Higher Education: Working together for Citizenship Education and the Development of Identities*, London 2008, <https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/8731/NGOs%20and%20Higher%20Education.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (dostęp 15 IX 2019).

Ewaluacja współpracy szkół wyższych z organizacjami pozarządowymi

Scharakteryzowany powyżej stan wiedzy na temat współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych stanowi kontekst, w jakim w 2017 roku przystąpiono do realizacji projektu „Współpraca wyższych uczelni i organizacji pozarządowych jako animatorów społeczeństwa obywatelskiego z wykorzystaniem potencjału dziedzictwa kulturowego”. Motywację do prac nad projektem stanowiły z jednej strony przekonanie o ważkości zagadnienia, zwłaszcza w sytuacji po przywołanej reformie szkolnictwa wyższego wprowadzającej zapisy mające na celu zwiększenie współpracy uczelni z interesariuszami zewnętrznymi, a z drugiej wynikająca z rekonwalescencji badawczej świadomość braku należytego opracowania tematu. Tak pomyślane przedsięwzięcie wpisało się w ogłoszony przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego program „Dialog”, akcentujący zagadnienie współpracy uczelni wyższych z innymi podmiotami oraz praktyczny wymiar podejmowanych działań. Biorąc pod uwagę ten ostatni aspekt, badania zawężono do współpracy mającej na celu działania na rzecz społeczeństwa obywatelskiego i dziedzictwa kulturowego – które stanowią szeroką i wielowymiarową platformę dla współpracy znacznej liczby niekomercyjnych organizacji oraz licznych jednostek akademickich wyspecjalizowanych w naukach społecznych i humanistycznych.

Mający taką genezę projekt – jak można przeczytać we wstępie do tego tomu – miał charakter społeczno-badawczy. Zakładał szereg działań zmierzających do upowszechnienia wiedzy na temat współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych (m.in. przez organizację seminariów i przygotowanie programu studiów podyplomowych). W tym miejscu istotne jest jednak to, że projekt miał dostarczyć wiedzy na temat kooperacji organizacji trzeciego sektora i uczelni wyższych. W dalszej części artykułu omówione zostaną kwestie metodologiczne dotyczące przeprowadzonych podczas projektu badań. Można je potraktować nie tylko jako wiedzę kontekstową dla innych rozdziałów tomu, ale również jako punkt odniesienia do prowadzenia dalszych badań nad omawianym zagadnieniem.

Pod względem badawczym omawiany projekt miał dwa główne cele: diagnozę sytuacji oraz poszukiwanie dobrych praktyk. Pierwszy cel odnosił się do sytuacji w Polsce i został sformułowany następująco: diagnoza stanu współpracy szkół wyższych i organizacji pozarządowych w kwestii wykorzystania dziedzictwa kulturowego w budowie społeczeństwa obywatelskiego. Tak określony cel badań został przekształcony na trzy główne pytania badawcze:

- Jak definiowane są wartości związane ze współpracą uczelni wyższych z organizacjami pozarządowymi?
- Jakie modele współpracy organizacji pozarządowych i szkół wyższych funkcjonują w Polsce?
- Jakie bariery utrudniające współpracę między trzecim sektorem a szkolnictwem wyższym są obecne?

Pytania te nadal pozostawały jednak złożone i wielowymiarowe i na potrzeby prac badawczych zostały rozpisane na szczegółowe zagadnienia robocze. Na pierwsze z wymienionych pytań złożyły się następujące:

- Z jakich powodów organizacje trzeciego sektora są zainteresowane wspólnymi działaniami z uczelniami?
- Jakie korzyści czerpią i mogą czerpać szkoły wyższe z współpracy z organizacjami pozarządowymi?
- Czy przez aktorów związanych z oboma rodzajami podmiotów współpraca jest uważana za wartość, którą należy promować i regulować za pomocą ewentualnych decyzji politycznych?

Drugie z pytań rozbito na następujące pytania szczegółowe:

- Jakie są silne i słabe strony, szanse oraz zagrożenia współpracy między organizacjami pozarządowymi a uczelniami?
- Jak na tle całego sektora wygląda współpraca ze szkołami wyższymi organizacji zajmujących się kulturą i ochroną dziedzictwa kulturowego oraz kulturą mniejszości etnicznych i narodowych?
- Jak często współpracę inicjują organizacje pozarządowe, a jak często uczelnie?

- Czy istnieją organizacje pozarządowe, które w większym stopniu niż inne współpracują z uczelniami? (Jeżeli tak: co to za organizacje? Z czego to wynika?)
- Czy istnieją jednostki akademickie (publiczne, prywatne, mniejsze, większe, uniwersytety, politechniki), które intensywniej współpracują z trzecim sektorem?
- Jakie przemiany pod względem współpracy uczelni wyższych z organizacjami pozarządowymi następowały po 1989 roku? (Co się zmieniło? Czy można dostrzec jakieś trendy rozwojowe?)
- W jaki sposób na współpracę organizacji pozarządowych z uczelniami wpłynęło wejście do Unii Europejskiej i pojawienie się nowych możliwości finansowania projektów kulturowych, społecznych i edukacyjnych?
- W jaki sposób rozwiązania prawne dotyczące trzeciego sektora i szkolnictwa wyższego oraz polityka państwa w tych obszarach sprzyjają oraz utrudniają wspólne działania?

Wreszcie trzecie pytanie zostało rozpisane następująco:

- Jakie są bariery utrudniające organizacjom pozarządowym i uczelniom podjęcie współpracy? Jakie trudności pojawiają się w trakcie współpracy z uczelniami?
- Jakie bariery i trudności mają charakter zewnętrzny względem obu rodzajów podmiotów i wynikają z cech środowiska prawno-instytucjonalnego (regulacji prawnych, polityki państwa i samorządowej)?
- Jakie trudności we współpracy wynikają z odmiennych celów i zasad funkcjonowania organizacji trzeciego sektora i uczelni wyższych?

Jak widać, kwestia współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych niewątpliwie jest złożona i wiąże się z wieloma problemami. Problemy szczegółowe zostały przywołane tutaj *in extenso* nie tylko w celu sprawozdawczym, aby lepiej przybliżyć omawiany projekt, ale także po to, by naszkicować mapę zagadnień składających się na kwestie współpracy i wskazać kierunki kolejnych, bardziej szczegółowych analiz.

Bez wątpienia takie określenie problematyki prowadzonych w ramach omawianego projektu badań sytuuje dociekanie w perspektywie badań ewaluacyjnych. W największym skrócie rozumie się przez nie interdyscyplinarne stosowane badania społeczne mające na celu określenie wartości i cech konkretnego działania lub podmiotu w celu ich zrozumienia i usprawnienia. Jak to określił Leszek Korporowicz, ewaluacja jest formą animacji refleksyjności instytucjonalnej⁹ i tym samym stanowi, by użyć słów Helen Simons, „zaproszenie do rozwoju”¹⁰. Ze względu na złożoność problematyki badawczej obejmującej funkcjonowanie różnych podmiotów i niewielką liczbę wcześniejszych badań na ten temat można uznać, że ewaluacja współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych w największym stopniu wpisuje się w ten model ewaluacji, który został wypracowany przez Egona G. Gubę oraz Yvonne S. Lincoln i koncentruje się na procesie. W tym modelu – określanym jako czwarta generacja badań ewaluacyjnych – „obiektywizm pomiaru i obserwacji schodzi na drugi plan [i] dominuje podejście jakościowe i nacisk na identyfikowanie złożonych aspektów rzeczywistości, które mają wpływ na całokształt procesu wartościowania”¹¹.

W celu uzyskania odpowiedzi na określone powyżej pytania badawcze o charakterze ewaluacyjnym w ramach omawianego projektu zaplanowano triangulację metod badawczych polegającą na zastosowaniu techniki analizy danych zastanych oraz wywiadów jakościowych.

Analiza danych zastanych (nazywana również wtórną analizą danych albo analizą typu Desk Research) to ogólna nazwa całego wachlarza badań niereaktywnych, w wyniku których nie są uzyskiwane nowe informacje, lecz poddaje się analizie istniejące już dane. Mogą to być wyniki badań

⁹ L. Korporowicz, *W poszukiwaniu edukacji rozwojowej*, [w:] *Jak być jeszcze lepszym? Ewaluacja w edukacji*, red. G. Mazurkiewicz, Kraków 2012, s. 55–68.

¹⁰ Idem, *Interakcyjna misja ewaluacji*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Konteksty*, red. G. Mazurkiewicz, Kraków 2010, s. 29–40. Więcej na temat ewaluacji można znaleźć np. w: *Ewaluacja w edukacji*, red. L. Korporowicz, Warszawa 1997; S. Jaskuła, *Ewaluacja społeczna w edukacji*, Kraków 2018.

¹¹ S. Jaskuła, *Zastosowania ewaluacji edukacyjnej. Trzy rodzaje koncentracji*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2015, nr 4 (238), s. 59.

przeprowadzonych w innym celu, dane osobiste (listy, pamiętniki etc.) oraz dane urzędowe gromadzone przez różnego rodzaju instytucje. Jedną z przyczyn rosnącej w ostatnich czasach popularności wtórnej analizy danych jest zwiększający się zakres dostępnych materiałów mogących być przedmiotem analizy. W epoce internetu i elektronicznych baz danych coraz więcej informacji publicznych i prywatnych jest na różnych zasadach gromadzonych i udostępnianych. Przyczyną dynamicznego wzrostu popularności Desk Research jest również stosunkowo niski koszt tego rodzaju badań. Z kolei do wad tej metody należy zaliczyć między innymi brak kontroli nad procesem zbierania informacji, co prowadzi do tego, że nie ze wszystkich dostępnych materiałów można skorzystać. Innym problemem jest to, że nie wszystkie przydatne dane są łatwo dostępne albo też mają one charakter wycinkowy lub zebrano je w innym kontekście, w oparciu o odmienne założenia metodologiczne i definicje, dla innych potrzeb, co przekłada się na ograniczoną ich użyteczność¹².

W ramach komponentu badawczego projektu „Współpraca wyższych uczelni i organizacji pozarządowych jako animatorów społeczeństwa obywatelskiego z wykorzystaniem potencjału dziedzictwa kulturowego” analizę danych zastanych zastosowano do trzech źródeł danych:

- 1) Analiza naukowej literatury przedmiotu i raportów badawczych oraz danych statystycznych na temat funkcjonowania uczelni wyższych, organizacji pozarządowych i ich współpracy w polu społeczno-kulturowym.
- 2) Analiza aktów prawnych i innych formalnych dokumentów określających zasady działania szkół wyższych oraz organizacji pozarządowych, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów określających warunki współpracy między tymi dwoma rodzajami organizacji.

¹² Więcej informacji na temat analizy danych urzędowych można znaleźć w: A. Sułek, *Ogród metodologii socjologicznej*, Warszawa 2002. Por. F. Czech [et al.], *Raport z analizy obowiązujących w Polsce ram instytucjonalnych oraz podejmowanych przez instytucje publiczne i pozarządowe inicjatyw wpływających na aktywność kulturalną osób niesłyszących (zrealizowanej metodą Desk Research)*, Kraków 2014, s. 12–16.

- 3) Analiza stron internetowych wybranych organizacji pozarządowych i szkół wyższych w celu uzyskania informacji na temat realizowanych wspólnie projektów i ich charakterystyki.

Tak zaprojektowana analiza danych zastanych miała charakter eksploracyjny. Po pierwsze, dostarczyła podstawowej wiedzy na temat opisywanego fragmentu rzeczywistości, pozwalając sformułować bardziej precyzyjne pytania i uzyskać wiedzę kontekstową potrzebną do przeprowadzenia dalszych badań. Po drugie, umożliwiła wyselekcjonowanie kompetentnych informatorów, którzy mogli dostarczyć bardziej pogłębionych i szczegółowych informacji w drugiej części badań. Jak wynika z przywołanej powyżej metodologicznej charakterystyki badań typu Desk Research, do realizacji tak określonego celu eksploracyjnego analiza danych zastanych nadaje się bardzo dobrze.

Drugi etap badań diagnostycznych stanowiły indywidualne wywiady pogłębione (ang. *In-depth Interview*, IDI). Ten typ badań jakościowych określany bywa również mianem wywiadu częściowo ustrukturyzowanego. Jego kluczową cechą jest to, że osoba przeprowadzająca wywiad dysponuje orientacyjną listą dyspozycji do wywiadu, ale do ramowego scenariusza może wprowadzać dodatkowe pytania, pozwalające uzyskać pełniejsze informacje na temat badanych problemów i uzupełniać je o nowe wiążące się z nimi zagadnienia. Podstawową zaletą tego rodzaju wywiadów jest ich elastyczność. Pozwalają one uzyskać bardziej różnorodne informacje i lepiej zgłębić badane zagadnienie niż metody ilościowe. Odbywa się to jednak kosztem możliwości zebrania materiału pozwalającego na porównanie występowania pewnych cech w szerszej zbiorowości. Są to też badania uchodzące za mało rzetelne (w wypadku replikacji badań wywiady mogą potoczyć się inaczej i można z nich wyciągnąć odmienne wnioski), ale jednocześnie ich zaletą jest trafność (pozwalają zbadać to, co rzeczywiście interesuje badacza)¹³.

¹³ Więcej na temat wywiadów jakościowych można przeczytać m.in. w: S. Gudkova, *Wywiad w badaniach jakościowych*, [w:] *Badania jakościowe*, t. 2: *Metody i narzędzia*, red. D. Jemielniak, Warszawa 2012, s. 111–129.

Ze względu na typ informatora przeprowadzone wywiady można nazwać eksperckimi – zakładają one znaczną wiedzę i kompetencje rozmówców w odniesieniu do poruszanych tematów i dlatego pozwalają na zadawanie nie tylko pytań o fakty i osobisty stosunek do nich, ale także pytań dotyczących wyjaśnienia omawianych zjawisk i przewidywania zachodzących w danej sferze procesów¹⁴. Łącznie przeprowadzono trzydzieści wywiadów tego typu. Dobór próby, jak ma to miejsce zazwyczaj przy tego typu wywiadach, miał charakter celowy. Kryterium doboru próby zakładało, że informatorzy: (1) są pracownikami uczelni albo organizacji pozarządowych mającymi doświadczenie we współpracy tych dwóch rodzajów podmiotów, (2) zajmują się badaniem organizacji pozarządowych albo funkcjonowania uczelni, (3) są jednocześnie członkami uczelni i organizacji pozarządowych. Wymienionych kryteriów nie stosowano łącznie. Przy wyborze informatorów starano się również zachować maksymalną heterogeniczność próby badawczej. Z tego względu rozmowy przeprowadzono z pracownikami naukowymi zajmującymi się pracą badawczą na temat organizacji pozarządowych lub współpracujących z nimi, którzy wywodzili się z różnych typów szkół wyższych (uniwersytet, uniwersytet ekonomiczny, wyższa szkoła zawodowa, szkoła prywatna), z różnych dyscyplin badawczych (ekonomia, nauki o zarządzaniu, socjologia, nauki o polityce i administracji), z różnych województw (dolnośląskie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie), z różnych organizacji pozarządowych (małe i duże, działające tylko na szczeblu lokalnym i organizujące projekty o charakterze ponadlokalnym) – i którzy pełnili różne funkcje (prezes fundacji, dyrektor jednostki organizacyjnej uczelni, pracownik administracyjny, pracownik naukowy, koordynator projektów). Tak zróżnicowana próba badawcza pozwoliła uzyskać wieloaspektowy, stosunkowo pełny obraz współpracy szkół wyższych i organizacji trzeciego sektora w Polsce. Został on szerzej opisany w raporcie z badań oraz w dwóch kolejnych rozdziałach niniejszego tomu.

¹⁴ Więcej na temat wywiadów eksperckich m.in. w jednym z artykułów: J. Stempień, W. Rostocki, *Wywiady eksperckie i wywiady delfickie w socjologii – możliwości i konsekwencje wykorzystania. Przykłady doświadczeń badawczych*, „Przegląd Socjologiczny” 2013, nr 62 (1), s. 87–100.

Dobre praktyki współpracy

Drugim obok diagnozy celem komponentu badawczego omawianego projektu było opisanie dobrych praktyk. Wątek ten pojawił się już marginalnie na opisanym powyżej etapie badań, kiedy eksperci – spontanicznie albo o to proszeni – podawali przykłady dobrych praktyk z zakresu współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych. Jednak przede wszystkim zagadnienie to stanowiło przedmiot analizy na drugim etapie badań, który miał charakter międzynarodowy. Inspiracją do takiego zorganizowania procesu badawczego była popularna w zarządzaniu metoda *benchmarking*. Polega ona na określaniu optymalnych sposobów postępowania poprzez analizę sytuacji w podobnych jednostkach, które pod określonym względem wypracowały dobre rozwiązania¹⁵.

Biorąc pod uwagę to, że poszukiwano dobrych praktyk możliwych do zastosowania w Polsce, dobór celowy oparto na trzech kryteriach: wynikającej ze zwiadu badawczego wiedzy kontekstowej o dobrych praktykach w danym kraju, podobieństwie do sytuacji w Polsce, heterogeniczności próby. Jak widać, przedmiotem badań postanowiono uczynić nie tylko kraje, o których wiadomo, że wypracowały dobre rozwiązania, jeżeli chodzi o współpracę uczelni wyższych i organizacji pozarządowych, tak jak ma to miejsce w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych czy Holandii. W tych krajach wprowadzone zostały liczne innowacyjne rozwiązania, które wymieniane były przez polskich ekspertów w pierwszej części badań. Jednak przywołane państwa stanowią stosunkowo homogeniczną grupę, którą cechuje mocno rozwinięte społeczeństwo obywatelskie ze stosunkowo silnymi organizacjami pozarządowymi, wysoki poziom szkół wyższych mających długie tradycje społecznego zaangażowania oraz wysoki poziom rozwoju gospodarczego, pozwalający między innymi na określone prowadzenie polityki budżetowej. Może się zatem okazać, że z powodu odmiennego

¹⁵ Zob. np. M. Źródło-Loda, *Benchmarking – nowoczesna koncepcja zarządzania organizacją*, „Prace Naukowo-Dydaktyczne PWSZ im. S. Pigonia w Krośnie” 2014, nr 67, s. 203–221.

kontekstu polityczno-gospodarczo-społeczno-kulturowego dobre praktyki zidentyfikowane w krajach mających największe doświadczenia pod względem współpracy organizacji pozarządowych i szkół wyższych nie dają się implementować w Polsce. Rozwiązania wypracowane w krajach anglosaskich mogą mieć ograniczone zastosowanie już tylko z powodu odmiennych tradycji stanowienia prawa.

Kryterium podobieństwa do sytuacji w Polsce oraz kryterium heterogeniczności próby badawczej przesądziły o tym, że badania zostały przeprowadzone również na Słowacji, gdzie sytuacja pod wieloma względami jest analogiczna do obserwowanej w Polsce. Analiza w tym kraju miała pozwolić stwierdzić, czy w zbliżonych warunkach funkcjonują rozwiązania, które dotąd nie były w Polsce stosowane. Kolejnym obszarem badań była położona także w Europie Środkowej Austria, którą ze względów historycznych łączą liczne podobieństwa z Polską i w której jednocześnie – na podstawie zwiadu badawczego oraz wiedzy kontekstowej – można spodziewać się interesujących rozwiązań w zakresie działalności szkół wyższych i ich współpracy z organizacjami trzeciego sektora. Ostatnim krajem wyselekcjonowanym do badań była Portugalia. W pierwszym momencie może wydawać się, że Portugalii nie łączą z Polską żadne istotne podobieństwa. Pod względem kulturowym – oprócz ogólnych podobieństw wynikających z dziedzictwa chrześcijańskiego – oba kraje rzeczywiście pod wieloma względami się różnią. Niemniej jednak Portugalia tak jak Polska jest stosunkowo młodą demokracją, która pod koniec XX wieku przeszła transformację systemową. Co więcej, oba państwa wiąże też to, że z powodu sytuacji gospodarczej były one po przystąpieniu do Unii Europejskiej krajami ze znaczną liczbą imigrantów, a w ostatnich latach stały się również krajami przyciągającymi rosnącą liczbę migrantów. Te polityczno-społeczno-gospodarcze podobieństwa zdecydowały zatem o takim właśnie wyborze. Podsumowując: przeprowadzenie badań w Austrii, Portugalii, Słowacji i Wielkiej Brytanii pozwoliło osiągnąć duże wewnętrzne zróżnicowanie próby. Taka cecha pola badawczego jest wskazana w sytuacji stosunkowo małej eksploracji danego zagadnienia. Pozwala ona bowiem na przynajmniej wstępne penetrowanie danego zjawiska w różnych mało przeanalizowanych wcześniej

kontekstach, z których każdy może pozwolić uzyskać informacje o odmiennych dobrych praktykach.

Pytania badawcze w tej części badań odzwierciedlały omówione wyżej pytania z części diagnostycznej. Nie chodziło jedynie o to, aby wskazane zostały praktyki definiowane przez ekspertów jako dobre, ale o uchwycenie szerszego kontekstu, w którym funkcjonują rozmaite rozwiązania. Z informacji o istniejących w danym kraju barierach i ewentualnych pomysłach na ich usunięcie i zmianę sytuacji można również wyciągnąć wnioski istotne dla planowania działań w Polsce. Z powodu zbieżności pytań badawczych w każdym z czterech krajów zastosowano schemat badawczy analogiczny do tego z pierwszego etapu badań. W pierwszej kolejności przeprowadzono badania typu Desk Research, obejmujące analizę takich materiałów, jak dokumenty urzędowe (np. raporty na temat sytuacji w szkolnictwie wyższym), raporty badawcze, materiały prasowe i strony internetowe uczelni wyższych oraz organizacji pozarządowych. Następnie przeprowadzonych zostało dwadzieścia pięć konsultacji on-line z ekspertami z poszczególnych krajów (siedem osób z Wielkiej Brytanii i po sześć z pozostałych krajów) w celu uzyskania dodatkowych materiałów do analizy. Konsultacje przybrały formę wywiadów prowadzonych w czasie rzeczywistym za pośrednictwem internetu oraz wymiany e-maili, w których eksperci odpowiadali na pytania członków zespołu badawczego. W obu przypadkach – niczym w typowym wywiadzie częściowo ustrukturyzowanym – posługiwano się przygotowanym wcześniej scenariuszem wywiadu, który zawierał listę dyspozycji przystosowanych do międzynarodowego etapu badań. Następnie między sierpniem a grudniem 2018 roku w każdym z czterech państw przeprowadzone zostały tygodniowe wizyty studyjne. W ich ramach odwiedzono wybrane na wcześniejszym etapie instytucje, które posiadały różnorodne doświadczenia we współpracy szkół wyższych i organizacji pozarządowych w budowie społeczeństwa obywatelskiego i ochronie dziedzictwa narodowego. Wyjazdy miały formę badań terenowych, podczas których łączono różne sposoby pozyskiwania danych – od obserwacji podczas oprowadzania po danych instytucjach, poprzez kwerendę biblioteczną, po (mini)wywiady z przedstawicielami odwiedzanych instytucji i ekspertami. Ze wszystkich

wizyt studyjnych zrobiono notatki będące podstawą sporządzenia raportu i przygotowania czterech zamieszczonych w tym tomie artykułów dotyczących współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych w poszczególnych państwach: Austrii, Portugalii, Słowacji i Wielkiej Brytanii.

W ramach podsumowania można stwierdzić, że omówione tu badania oczywiście nie wyczerpały problemu. Pozwoliły bardziej szczegółowo i systematycznie opisać niektóre kwestie dotyczące współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych oraz określić sytuację w Polsce w odniesieniu do innych krajów. Przede wszystkim jednak przyczyniły się one, jak się wydaje, do sprobлемatyzowania zagadnienia i wskazania kolejnych szczegółowych aspektów domagających się analizy oraz nieco innego, szerszego spojrzenia. Wydaje się, że z perspektywy metodologicznej wartością omówionego tu projektu badawczego jest nieograniczanie się jedynie do uniwersyteckiego punktu widzenia i dostrzeżenie roli organizacji pozarządowych. Wartością autoteliczną nie jest bowiem jedynie sprawienie, że szkoły wyższe będą mieć więcej interesariuszy zewnętrznych i będą w większym stopniu zaangażowane w życie lokalne na zasadach analogicznych do społecznej odpowiedzialności biznesu. To może być misja uniwersytetu, ale biorąc pod uwagę, że szkoły wyższe są częścią większej całości społeczno-kulturowej, za wartość autoteliczną można uznać taką organizację systemu społecznego, która zakłada to, że poszczególne instytucje – w tym uniwersytety i organizacje pozarządowe, ale także instytucje kultury, media czy przedsiębiorstwa – działają harmonijnie na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego z wykorzystaniem potencjału dziedzictwa kulturowego. Jeżeli tak zdefiniuje się dalekosiężne cele, to stanie się oczywiste, że – zwłaszcza we współczesnych zindywidualizowanych społeczeństwach policentrycznych, przesiąkniętych posthierarchy ideą *governance* – należy uwzględnić w badaniach dialogiczną perspektywę włączającą punkty widzenia różnych stron. Organizacje pozarządowe przestają być w takim ujęciu jedynie funkcjonującymi w otoczeniu interesariuszami, którzy biernie reagują na działania decyzyjnych podmiotów, i stają się faktycznymi partnerami. Koncentracja na dialogu i swoiste upodmiotowienie organizacji pozarządowych, których rolę dostrzega się przez objęcie ich badaniami, pozwalają

uzyskać pełniejszy obraz sytuacji niż wtedy, gdy złożone zagadnienie redukuje się jedynie do kwestii doboru odpowiedniej strategii i rozwiązań mających prowadzić do określonego celu. Dzieje się tak, ponieważ oprócz analizy własnych możliwości i ograniczeń uwzględnia się punkt widzenia partnerów. Nie oznacza to jednak, że zaproponowana tu perspektywa badania współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych zastąpiła dotychczasowe ujęcia i stała się swoistym kanonem określającym sposoby badania. Ma ona raczej uzupełnić wachlarz propozycji obecnych w refleksji nad zadaniami i sposobami ich realizacji przez szkoły wyższe, ale też przez mające z nimi zbieżne funkcje organizacje trzeciego sektora. Poza wszelką dyskusją jest bowiem nie tylko to, że pojedyncze projekty badawcze nie pozwolą stworzyć pełnego i ostatecznego katalogu dobrych praktyk, które należy jedynie mechanicznie wdrożyć, ale też to, że należy stale podejmować w miarę możliwości usystematyzowaną refleksję nad rolą i sposobami działania szkolnictwa wyższego i trzeciego sektora.

Bibliografia

- Aksit N. [et al.], *NGOs and Higher Education: Working together for Citizenship Education and the Development of Identities*, London 2008, <https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/8731/NGOs%20and%20Higher%20Education.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (dostęp 15 IX 2019).
- Barker D., *The scholarship of engagement: a taxonomy of five emerging practices*, „Journal of Higher Education Outreach and Engagement” 2006, nr 9 (2), s. 123–137.
- Barnett R., *The Future University*, New York 2012.
- Bok D., *Beyond the Ivory Tower. Social Responsibilities of the Modern Universities*, Cambridge 1982.
- Boyer E., *The Scholarship of Engagement*, „Journal of Public Service & Outreach” 1996, nr 1, s. 11–20.
- Burawoy M., *For Public Sociology*, „American Sociological Review” 2005, nr 70, s. 4–28, <https://doi.org/10.5771/0038-6073-2005-4-347>.
- Chmielecka E., *Przemiany modelu uniwersytetu we współczesnej Europie*, [w:] *Współczesna cywilizacja Zachodu. Atuty i słabości*, red. J. Osiński, Warszawa 2010, s. 225–240.

- Czech F. [et al.], *Raport z analizy obowiązujących w Polsce ram instytucjonalnych oraz podejmowanych przez instytucje publiczne i pozarządowe inicjatyw wpływających na aktywność kulturalną osób niestyszących (zrealizowanej metodą Desk Research)*, Kraków 2014.
- Dudzikowa M. [et al.], *Oblicza kapitału społecznego uniwersytetu: diagnoza, interpretacje, konteksty*, Kraków 2013.
- Ewaluacja w edukacji*, red. L. Korporowicz, Warszawa 1997.
- Green D., *The Academia-NGO Interface. Realising the Shared Potential*, [w:] *The Social Realities of Knowledge for Development*, red. J. Georgalakis, Brighton 2017, s. 20–31.
- Gudkova S., *Wywiad w badaniach jakościowych*, [w:] *Badania jakościowe*, t. 2: *Metody i narzędzia*, red. D. Jemielniak, Warszawa 2012, s. 111–129.
- Hart A., Wolff D., *Developing local 'communities of practice' through local community – university partnerships*, „Planning, Practice, Research” 2006, nr 1, s. 121–138, <https://doi.org/10.1080/02697450600901616>.
- Jaskuła S., *Ewaluacja społeczna w edukacji*, Kraków 2018.
- Jaskuła S., *Zastosowania ewaluacji edukacyjnej. Trzy rodzaje koncentracji*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2015, nr 4 (238), s. 56–67.
- Kagan C., Diamond J., *University-Community Relations in the UK: Engaging Universities*, Cham 2019.
- Kola A., Leja K., *Rozszerzona trzecia misja uniwersytetu na przykładzie jego relacji z podmiotami trzeciego sektora*, „E-mentor” 2015, nr 4, s. 4–12.
- Korporowicz L., *Interakcyjna misja ewaluacji*, [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Konteksty*, red. G. Mazurkiewicz, Kraków 2010, s. 29–40.
- Korporowicz L., *W poszukiwaniu edukacji rozwojowej*, [w:] *Jak być jeszcze lepszym? Ewaluacja w edukacji*, red. G. Mazurkiewicz, Kraków 2012, s. 55–68.
- Leja K., *Uniwersytet organizacją służącą otoczeniu*, [w:] *Społeczna odpowiedzialność uczelni*, red. K. Leja, Gdańsk 2008, s. 57–70.
- Leja K., *Zarządzanie uczelnia. Koncepcje i współczesne wyzwania*, Warszawa 2003.
- Piotrowska-Piątek A., *Interesariusze zewnętrzni w misjach i strategiach rozwoju polskich uczelni*, „Edukacja” 2016, nr 1 (136), s. 129–141.
- Piotrowska-Piątek A., *Relacje szkół wyższych z interesariuszami zewnętrznymi. Konwent jako organizacja pomostowa*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie” 2014, nr 76, s. 167–178.
- Shucksmith M., *InterAction: How Can Academics and the Third Sector Work Together to Influence Policy and Practice?*, Dunfermline 2016, www.carnegieuktrust.org.uk/carnegieuktrust/wp-content/uploads/sites/64/2016/04/LOW-RES-2578-Carnegie-Interaction.pdf (dostęp 15 IX 2019).

- Stempień J., Rostocki W., *Wywiady eksperckie i wywiady delfickie w socjologii – możliwości i konsekwencje wykorzystania. Przykłady doświadczeń badawczych*, „Przegląd Socjologiczny” 2013, nr 62 (1), s. 87–100.
- Sulek A., *Ogród metodologii socjologicznej*, Warszawa 2002.
- Uczelnie i ich otoczenie. Możliwości i formy współdziałania*, red. B. Minkiewicz, Warszawa 2003.
- Zerai A., *Models for Unity between Scholarship and Grassroots Activism*, „Critical Sociology” 2002, nr 28 (1–2), s. 201–216, <https://doi.org/10.1163/156916302320277664>.
- Źródło-Loda M., *Benchmarking – nowoczesna koncepcja zarządzania organizacją*, „Prace Naukowo-Dydaktyczne PWSZ im. S. Pigonia w Krośnie” 2014, nr 67, s. 203–221.

Rozpoczynając pracę nad projektem i publikacją, wyszliśmy z założenia, że przede wszystkim potrzebna jest gruntowna wiedza na temat rzeczywistego stanu współpracy uczelni wyższych i organizacji pozarządowych, ze szczególnym uwzględnieniem barier, oraz zbiór inspiracji teoretycznych i dobrych praktyk – zarówno z Polski, jak i z innych krajów – pozwalających pogłębić tę współpracę i zwiększyć jej efektywność. To się nie zmieniło i w dalszym ciągu jesteśmy przekonani, że taka wiedza jest potrzebna. Pozwala ona podejmować skuteczniejsze działania na poziomie lokalnym przez poszczególnych zainteresowanych współpracą pracowników czy osoby kierujące konkretnymi jednostkami organizacyjnymi.

Niemniej jednak w trakcie pracy nad projektem coraz bardziej oczywiste stawało się dla nas to, że jeszcze istotniejsze od drobiazgowej wiedzy o charakterze wdrożeniowym jest zwrócenie uwagi na bardziej podstawową kwestię społecznych funkcji uczelni wyższych. Trudno będzie wprowadzić długotrwałe, efektywne rozwiązania dotyczące omawianej formy współpracy na rzecz społeczeństwa obywatelskiego bez decyzji o charakterze systemowym w obszarze polityki szkolnictwa wyższego.

ISBN: 978-83-8138-152-9

